

Konstitutionsutskottets betänkande

1977/78: 14

med anledning av propositionen 1977/78: 12 om ändrade bestämmelser om barns tillträde till biograf föreställningar jämte motioner

I detta betänkande behandlas propositionen 1977/78: 12 och motionerna 1977/78: 23—26 som väckts med anledning av propositionen. Yttrande över propositionen och motionerna har avgetts av kulturutskottet (KrU 1977/78: 1 y, *bilaga 1*) och socialutskottet (SoU 1977/78: 1 y, *bilaga 2*).

Propositionen

I propositionen föreslås ytterligare en åldersgräns för offentlig visning av film för barn. Statens biografbyrå har f. n. möjlighet att förklara en film helt barntillåten, tillåten fr. o. m. elva år eller barnförbjuden, dvs. tillåten först fr. o. m. femton år. Enligt förslaget får biografbyrån möjlighet att godkänna filmer för visning för en ny åldersgrupp — barn som fyllt sju men inte elva år. I propositionen föreslås vidare att förbudet att lämna barn under 15 år, som inte är i sällskap med vuxen, tillträde till biograf föreställning, som slutar senare än kl. 22, skall upphöra att gälla.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 15 december 1977.

Beträffande det framlagda lagförslaget hänvisas till propositionen.

Motionerna

I motionen 1977/78: 23 av Ingrid Diesen (m) och Lars Ahlmark (m) hemställs att "riksdagen i anslutning till sitt beslut med anledning av propositionen 1977/78: 12 som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande behovet av en samlad översyn av bestämmelserna om barns tillträde till biograf föreställningar".

Liksom i propositionen erinras i motionen om att den kommitté som har i uppdrag att utreda frågan om en ny yttrandefrihetsgrundlag, skall överväga om det föreligger tillräckliga skäl att bibehålla någon form av vuxencensur på filmområdet. I sitt ställningstagande måste kommittén enligt motionärerna rimligen pröva den övre åldersgränsen för barn-censur. Därmed uppstår även behov av en prövning av också de övriga gränserna.

Motionärerna pekar också på att frågan om huruvida lägre åldersgränser bör tillämpas då barn är i sällskap med en vuxen tas upp till diskussion i propositionen men hänskjuts till den översyn av filmpolitiken som inletts inom utbildningsdepartementet.

Enligt motionärerna är det en mindre tillfredsställande situation att reglerna för barns tillträde till biograf föreställningar kan komma att på nytt föreslås ändrade, kanske i ett par omgångar. En samlad översyn som i ett beslut ger riksdagen tillfälle att ange vilka regler som skall gälla vore därför det bästa. Skall en sjuårsgräns gå ett sådant beslut i förväg måste enligt motionen det fortsatta arbetet samlas på en hand.

I motionen 1977/78: 24 av Eva Hjelmström (vpk) hemställs "1. att riksdagen beslutar avslå proposition 1977/78: 12, 2. att riksdagen hemställer hos regeringen om att en parlamentarisk utredning om principerna för förhandsgranskning av barnfilmer tillsätts".

I motionen riktas kritik mot propositionen för att den inte tagit upp principerna för förhandsgranskning av film för barn. Motionären pekar också på att inte heller den kommitté som f. n. utreder frågan om filmcensuren skall behandla denna fråga. Ett förslag om förändring av åldersgränserna för barnfilmer bör enligt motionen ta upp de bakomliggande principerna för godkännande av barnfilm.

I motionen 1977/78: 25 av Sven Johansson (c) och Gunde Rancskog (c) hemställs att "riksdagen beslutar avslå proposition 1977/78: 12".

Enligt motionärerna måste det vara en allmän strävan att komma till rätta med det alltmer utbredda våldet och våldsmentaliteten bland unga människor. Kampen mot underhållningsvåld måste föras mera intensivt än hittills. Propositionens förslag innebär enligt motionen en ytterligare möjlighet för barn att ha tillgång till underhållningsvåld. Enligt motionärernas mening bygger förslaget på ett alltför bräckligt underlag. En åtgärd av detta slag måste föregås av ingående studier av de mera långtgående effekterna.

I motionen 1977/78: 26 av Sture Palm (s) hemställs att "riksdagen beslutar avslå proposition 1977/78: 12".

Enligt motionen har brådskan vid beredningen av propositionen varit så stor att regeringen inte ens genomfört en tillfredsställande remissbehandling. Varken sociala myndigheter eller skolmyndigheter, statens biografbyrå, barnfilmrådet, folkrörelser, folkbildningsorganisationer eller organisationer som företräder lärare och föräldrar har beretts tillfälle att anlägga synpunkter. Handläggningen av detta ärende framstår enligt motionären som ännu märkligare med kändedom om det omfattande utredningsarbete som pågått och alltjämt pågår beträffande den s. k. vuxencensuren.

Pågående utredning

Frågan om förhandsgranskning av film som skall visas offentligt omfattas av uppdraget till den kommitté (Ju 1977: 10; Dir. 1977: 71), som

f. n. utreder frågan om en ny yttrandefrihetsgrundlag. I direktiven framhålls bl. a. följande:

Regler som hindrar att yttranden utsätts för förhandsgranskning av offentliga organ hör till de allra viktigaste inslagen i ett skydd för yttrandefriheten. För att censur i någon form skall kunna godtas måste därför krävas starka skäl. Det bör ankomma på den kommitté som nu skall tillkallas att överväga om det föreligger tillräckliga skäl att behålla någon form av vuxencensur på filmens område. Att viss barncensur behövs synes vara ganska klart. Om kommittén i likhet med filmcensurutredningen skulle stanna för att vuxencensuren bör avskaffas, får den bl. a. överväga om i stället — såsom filmcensurutredningen förutsatte — möjligheterna till efterhandsingripanden bör utvidgas i någon mån genom en bestämmelse rörande pornografi och våldsfilmframställningar. Det kan nämnas att förslag till en sådan bestämmelse lades fram av kommittén för lagstiftningen om yttrande- och tryckfrihet i betänkandet (SOU 1969: 38) Yttrandefrihetens gränser. Som jag kommer att närmare utveckla i det följande kan det även i övrigt finnas skäl till en sådan försiktig utvidgning av det straffbara området.

Utskottet

Statens biografbyrå har f. n. möjlighet att förklara en film helt barn-tillåten, tillåten fr. o. m. elva år eller barnförbjuden, dvs. tillåten först från och med femton år. I propositionen föreslås att byrån även skall få möjlighet att godkänna filmer för visning för barn som fyllt sju år. Vidare föreslås att nuvarande förbud att lämna barn under femton år, som inte är i sällskap med vuxen, tillträde till biograf-föreställning, som slutar senare än kl. 22, skall upphöra att gälla.

Kultur- och socialutskotten har yttrat sig över propositionen och de fyra motioner som väckts med anledning av propositionen. Kulturutskottet har efter ingående överväganden tillstyrkt förslagen i propositionen. Socialutskottet ansluter sig i sitt yttrande till kulturutskottets uppfattning.

Det kan först konstateras att propositionens förslag att införa en ny åldersgräns vid sju år inte innebär någon förändring av bedömningsgrunderna eller handlägningsordningen vid förhandsgranskning av barnfilm. Enligt utskottet finns knappast heller någon anledning att antaga att införandet av en sjuårsgräns skulle medföra ett väsentligt större utbud av filmer för barn i åldersgruppen 7—11 år. Mot bakgrund av den begränsade betydelsen av propositionens förslag framstår den kritik som från olika håll riktats mot beredningen av propositionen som överdriven.

Som motiv för införande av en sjuårsgräns anförs i propositionen att statens biografbyrå bör ges ökade möjligheter att sätta differentierade åldersgränser. Denna uppfattning har också kommit till uttryck från biografbyråns och barnfilmnämndens sida. Kulturutskottet anser att det

måste tillmätas stor betydelse att båda de organ, som har praktisk erfarenhet av filmgranskningsarbetet — biografbyrån och barnfilmnämnden — har den uppfattningen att en ny och lägre åldersgräns bör införas. Utskottet ansluter sig till kulturutskottets bedömning och tillstyrker således förslaget om införande av en sjuårsgräns. Det bör understrykas att utskottet därmed endast gett uttryck för sin uppfattning i principfrågan. Huruvida en viss film skall få visas för barn mellan 7 och 11 år får självfallet prövas i föreskriven ordning.

Utskottet tillstyrker även i övrigt propositionens förslag med den ändringen att ikraftträdandet av lagen bör flyttas från den 15 december 1977 till den 1 januari 1978. Motionerna 1977/78: 24, yrkande 1, 1977/78: 25 och 1977/78: 26, vari yrkas avslag på propositionen, avstyrks av utskottet.

Med anledning av motionen 1977/78: 23 föreslås i kulturutskottets yttrande en samlad översyn av bestämmelserna för barns tillträde till biografföreställningar. Socialutskottet instämmer i sitt yttrande i detta förslag. Utskottet delar uppfattningen att en sådan översyn bör komma till stånd. Enligt utskottet får det ankomma på regeringen att avgöra i vilka former detta utredningsarbete skall bedrivas. Utskottet avstyrker motionen 1977/78: 24, yrkande 2, om tillsättande av en parlamentarisk utredning.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att riksdagen

1. med avslag på motionerna 1977/78: 24, yrkande 1, 1977/78: 25 och 1977/78: 26 antar i propositionen 1977/78: 12 framlagt förslag till lag om ändring i förordningen (1959: 348) med särskilda bestämmelser om biografföreställningar m. m. med den ändringen att ikraftträdandebestämmelsen får följande lydelse: "Denna lag träder i kraft den 1 januari 1978",
2. med anledning av motionen 1977/78: 23 och med avslag på motionen 1977/78: 24, yrkande 2, hos regeringen begär en samlad översyn av bestämmelserna för barns tillträde till biografföreställningar.

Stockholm den 8 december 1977

På konstitutionsutskottets vägnar

KARL BOO

Närvarande: Karl Boo (c), Hilding Johansson (s), Anders Björck (m), Holger Mossberg (s), Bertil Fiskesjö (c), Olle Svensson (s), Sven-Erik Nordin (c), Ove Karlsson (s), Bengt Kindbom (c), Yngve Nyquist (s), Björn Eliasson (c), Kerstin Nilsson (s), Daniel Tarschys* (fp), Per Unckel (m) och Gusti Gustavsson (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservation

av Hilding Johansson, Holger Mossberg, Olle Svensson, Ove Karlsson, Yngve Nyquist, Kerstin Nilsson och Gusti Gustavsson (alla s) vilka ansett utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

Statens biografbyrå har f. n. möjlighet att förklara en film helt barn-tillåten, tillåten fr. o. m. elva år eller barnförbjuden, dvs. tillåten först från och med femton år. I propositionen föreslås att byrån även skall få möjlighet att godkänna filmer för visning för barn som fyllt sju år. Vidare föreslås att nuvarande förbud att lämna barn under femton år, som inte är i sällskap med vuxen, tillträde till biografföreställning, som slutar senare än kl. 22, skall upphöra att gälla.

Kultur- och socialutskotten har yttrat sig över propositionen och de fyra motioner som väckts med anledning av propositionen. Kulturutskottet har tillstyrkt förslagen i propositionen. Socialutskottet ansluter sig i sitt yttrande till kulturutskottets uppfattning. Till dessa yttranden har avvikande meningar fogats, vari propositionens förslag avstyrks.

Som motiv för införande av en sjuårsgräns anförs i propositionen endast att frågan aktualiserats av statens barnfilmnämnd vid flera tillfällen. Förslaget har inte föregåtts av någon samlad utredning eller av sedvanlig remissbehandling. Inte heller har tillräcklig tid avsatts för en normal riksdagsbehandling och för erforderlig information före ikraftträdandet, som enligt propositionen skall ske redan den 15 december 1977.

Även om förslaget om införandet av en ny åldersgräns är en fråga av begränsad räckvidd borde det enligt utskottet ha beretts på det sätt som är praxis i vårt land. Någon motivering för att avsteg gjorts från denna praxis lämnas inte i propositionen. Inte heller motiveras brådskan med att få förslaget genomfört. Utskottet vill i sammanhanget understryka vikten av att regeringen iakttar de riktlinjer för planeringen av arbetet med nya lagar och författningar, som antogs av en enig riksdag våren 1976 (KU 1975/76: 51).

Frågan om införande av en ny åldersgräns har enligt utskottet ett nära samband med andra frågor som f. n. är föremål för utredning. I propositionen omnämns att det är regeringens avsikt att i annat sammanhang ta upp frågan om lämpligheten av särskilda regler för barns tillträde till biografföreställning då barn är i sällskap med föräldrar eller annan vuxen. Utskottet vill vidare erinra om att frågan om behovet av vuxencensur när det gäller film f. n. övervägs av den kommitté (JU 1977: 10) som skall utreda frågan om en ny yttrandefrihetsgrundlag.

Som framhålls i den avvikande mening som fogats till kulturutskottets yttrande måste vidare frågan om införande av en ny åldersgräns ses i ett större kulturpolitiskt sammanhang. Såväl barnfilmnämndens som rådets och biografbyråns representanter påvisade vid den utfrågning som anordnades av kulturutskottet att det finns behov av ett rikare utbud av

kvalitativt värdefull film inom åldersgrupperna sju—elva år, men att också utbudet av värdefull film för gruppen elva—femton år måste anses begränsat och otillfredsställande. Därav följer att det inte finns ett enkelt samband mellan en lägre åldersgräns och utbudet av kvalitativt värdefull film för barn och ungdom genom en kommersialiserad filmproduktion. Samhället bör på olika sätt initiera och stödja ett kvalitativt utbud på barn- och ungdomsfilmens område. Propositionen lämnar detta helt obeaktat.

Mot bakgrund av vad sålunda redovisats vill utskottet ansluta sig till den uppfattning som framförs i den avvikande meningen till kulturutskottets yttrande att det finns behov av en samlad översyn av de bestämmelser i olika författningar m. m. som gäller barns tillträde till biografställningar liksom av frågan om stöd från samhällets sida för åstadkommande av ett kvalitativt värdefullt utbud av film för barn och ungdom. I detta läge är det enligt utskottets mening olämpligt att nu besluta om införande av en sjuårsgräns, eftersom man därmed på en viktig punkt skulle föregripa den allsidiga prövning som utskottet finner önskvärd. Vad utskottet nu anfört med anledning av motionerna 1977/78: 23 och 1977/78: 24, yrkande 2, bör riksdagen som sin mening ge till känna för regeringen.

Med den ståndpunkt som utskottet sålunda intagit till huvudfrågan i propositionen är det enligt utskottets mening rimligast att det får anstå med ett ställningstagande även till den andra frågan i propositionen, nämligen den om barns tillträde till biografställning som slutar senare än kl. 22. Utskottet avstyrker därför propositionen i dess helhet. Detta innebär att utskottet tillstyrker motionerna 1977/78: 24, yrkande 1, 1977/78: 25 och 1977/78: 26.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet att riksdagen

1. med bifall till motionerna 1977/78: 24 yrkande 1, 1977/78: 25 och 1977/78: 26 avslår propositionen 1977/78: 12,
2. med anledning av motionerna 1977/78: 23 och 1977/78: 24, yrkande 2 hos regeringen begär en parlamentarisk utredning med uppgift att göra samlad översyn av bestämmelserna för barns tillträde till biografställningar samt pröva frågan om samhällsstöd till produktion av barn- och ungdomsfilm.

*Bilaga I***Kulturutskottets yttrande****1977/78: 1 y****Över propositionen 1977/78: 12 om ändrade bestämmelser om barns tillträde till biograf föreställningar jämte motioner***Till konstitutionsutskottet*

Genom beslut den 18 oktober 1977 har konstitutionsutskottet berett socialutskottet och kulturutskottet tillfälle att avge yttrande över propositionen 1977/78: 12 om ändrade bestämmelser om barns tillträde till biograf föreställningar jämte eventuella motioner väckta med anledning av propositionen.

Under motionstiden har följande motioner väckts med anledning av propositionen, nämligen

1977/78: 23 av Ingrid Diesen (m) och Lars Ahlmark (m) vari yrkas att riksdagen i anslutning till sitt beslut med anledning av propositionen 1977/78: 12 som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande behovet av en samlad översyn av bestämmelserna om barns tillträde till biograf föreställningar,

1977/78: 24 av Eva Hjelmström (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar avslå propositionen 1977/78: 12,
2. att riksdagen hemställer hos regeringen om att en parlamentarisk utredning om principerna för förhandsgranskning av barnfilmer tillsätts,

1977/78: 25 av Sven Johansson (c) och Gunde Raneskog (c) vari yrkas att riksdagen beslutar avslå propositionen 1977/78: 12,

1977/78: 26 av Sture Palm (s) vari yrkas att riksdagen beslutar avslå propositionen 1977/78: 12.

Kulturutskottet får i ärendet anföra följande.

Statens biografbyrå har f. n. möjlighet att förklara en film helt barn-tillåten, tillåten fr. o. m. elva år eller barnförbjuden, dvs. tillåten först från och med femton år. I propositionen föreslås att byrån även skall få möjlighet att godkänna filmer för visning för barn som fyllt sju år. Vidare föreslås att nuvarande förbud att lämna barn under femton år, som inte är i sällskap med vuxen, tillträde till biograf föreställning, som

slutar senare än kl. 22, skall upphöra att gälla.

Kulturutskottet har ingående övervägt förslagen i propositionen och de effekter som ett bifall till propositionen kan väntas få.

Vad först beträffar förslaget om införande av ytterligare en åldersgräns — en sjuårsgräns — för offentlig visning av film för barn bygger detta bl. a. på den erfarenhet som statens barnfilmnämnd vunnit i sin verksamhet och vid flera tillfällen redovisat i sina verksamhetsberättelser. Utskottet har tagit del av dessa berättelser men har — med hänsyn bl. a. till den kritik mot propositionen som framförts i motionerna — funnit det angeläget att ytterligare bredda underlaget för sin bedömning av frågan om en sjuårsgräns. Utskottet har därför vid en muntlig utfrågning inhämtat synpunkter från företrädare för statens biografbyrå, barnfilmnämnden, barnfilmrådet och Riksförbundet Hem och Skola. Utskottet har också hört några experter som i sin verksamhet inom Sveriges Radio sysslat med frågan om hur barn påverkas av film och TV.

Utskottet vill först konstatera att det inte i propositionen är fråga om någon ändring i gällande bedömningsgrunder. Förslaget om införande av ytterligare en åldersgräns syftar till att ge biografbyrå och barnfilmnämnden bättre möjligheter än hittills att göra nyanserade bedömningar. Av nyssnämnda verksamhetsberättelser framgår att nämnden har stor erfarenhet av behovet härav. Detta har bestyrkts vid utskottets direkta kontakt med nämnden. Från biografbyrå har till utskottet gjorts uttalanden som innebär bl. a. att byrå i sitt arbete känt behov av en differentiering av den nuvarande gränsdragningen. Båda de organ som har praktisk erfarenhet av filmgranskningsarbetet har alltså den uppfattningen att en ny och lägre åldersgräns bör införas. Utskottet anser att detta förhållande måste tillmätas stor betydelse. Omsorgen om barnens bästa måste vara en vägledande princip.

De nu gällande reglerna i 3 § 2 mom. förordningen (1959: 348) med särskilda bestämmelser om biograf föreställningar m. m. innebär att alla barn under elva år hänförs till samma grupp vid bedömningen av om en film kan vålla "psykisk skada". Utskottet delar biografbyråns och barnfilmnämndens uppfattning att denna åldersspännvidd är för stor för att möjliggöra nyanserade överväganden och ställningstaganden.

I propositionen har det befunnits lämpligt att en ny, lägre åldersgräns sätts vid sju år, alltså vid den ålder då barn i regel påbörjar sin skolgång. Även utskottet finner det praktiskt lämpligt att den föreslagna nya åldersgränsen sammanfaller med gränsen mellan förskoleålder och skolålder. Inom granskningsorganen har man gjort den bedömningen att en sådan ny åldersgräns kommer att innebära att barn i åldrarna sju till tio år får tillgång till något fler filmer än nu. Enligt utskottets mening är införandet av en sjuårsgräns av betydelse även om antalet värdefulla filmer som därigenom kan göras tillgängliga för denna åldersgrupp är

begränsat. Det totala utbudet av god film för de yngre skolbarnen måste nämligen betecknas som ringa.

Utskottet tillstyrker propositionens förslag om införande av en sju-årsgräns och likaså förslaget om upphävande av nuvarande bestämmelse om att barn, som inte är i sällskap med vuxen, inte får lämnas tillträde till biograf föreställning som slutar senare än kl. 22. Utskottet avstyrker därmed också motionerna 1977/78: 24, yrkande 1, 1977/78: 25 och 1977/78: 26.

Utskottet finner inte anledning att göra något uttalande med anledning av den i propositionen särskilt kommenterade lagtekniska utformningen av propositionsförslaget.

Med anledning av propositionen och vissa av motionerna får utskottet ytterligare anföra följande.

I propositionen omnämns att det är regeringens avsikt att i annat sammanhang ta upp frågan om lämpligheten av särskilda regler för barns tillträde till biograf föreställning i de fall då barn är i sällskap med föräldrar eller annan vuxen. En annan frågeställning, som också gäller barnfilmcensuren, aktualiseras i motionen 1977/78: 23. Där pekas på det samband som föreligger mellan frågan om behovet av vuxencensur och åldersgränserna för barn censur. Frågan om behovet av vuxencensur när det gäller film övervägs f. n. av den kommitté (Ju 1977: 10) som skall utreda frågan om en ny yttrandefrihetsgrundlag. I sitt ställningstagande till vuxencensuren måste denna kommitté enligt motionärerna rimligen också pröva frågan om den övre åldersgränsen för barn censur. I samband därmed måste också övriga åldersgränser för barn bli aktuella. Motionärerna anser att det behövs fortsatta överväganden i barn censurfrågan och att arbetet härmed bör samlas på en hand. Riksdagen bör enligt motionärerna ansluta sig till denna uppfattning och ge detta till känna för regeringen.

I motionen 1977/78: 24 yrkas att riksdagen hos regeringen begär att en parlamentarisk utredning om principerna för förhandsgranskning av barnfilmer tillsätts. Som motivering framhålls att många barn tillåtna filmer inte bara innehåller ett förhållande av ett oförklarligt och omotiverat, förråande våld utan också är klart rasistiska.

Från barnfilmnämndens sida har för utskottet framhållits att nämnden anser det mycket angeläget att förutsättningarna för nämndens verksamhet omprövas. I nämndens senaste verksamhetsberättelse framhålls att nämnden gärna vill se fler filmer än nu för att få ett jämförelsematerial och därmed kunna göra en bättre bedömning av vilka filmer som bör kunna visas för olika åldersgrupper. Vid ovannämnda utfrågning inför utskottet har vidare ledamöter av nämnden uttalat att nämnden, med de direktiv för nämndens verksamhet som nu gäller, ofta saknar möjlighet att reagera mot filmer som enligt nämndens mening på längre sikt kan befaras ha en nedbrytande verkan.

Mot bakgrund av vad sålunda redovisats får utskottet som sin mening framhålla att det finns behov av en samlad översyn av de bestämmelser i olika författningar m. m. som gäller barns tillträde till biograf-föreställningar. Uppdraget att göra denna översyn bör anförtros åt den kommitté som har att utreda frågan om en ny yttrandefrihetsgrundlag. I översynsarbetet bör beaktas de erfarenheter man efter hand kan vinna av den sjuårsgräns som föreslagits i propositionen och tillstyrkts av utskottet. Även frågan om lämpligheten av särskilda regler för barns tillträde i sällskap med vuxen bör behandlas i detta sammanhang. Vad utskottet nu anfört om en översyn av bestämmelserna om barns tillträde till biograf-föreställningar bör riksdagen som sin mening ge till känna för regeringen.

Utskottet avstyrker motionen 1977/78: 24, yrkande 2, om tillsättande av en parlamentarisk utredning.

Sammanfattningsvis innebär utskottets ståndpunkt att utskottet

dels i sak tillstyrker de ändringar i gällande bestämmelser som föreslås i propositionen, dock med tillämpning först från och med den dag som bedöms lämplig med hänsyn till riksdagsbehandlingen avslutande,

dels föreslår att riksdagen med anledning av motionen 1977/78: 23 ger regeringen till känna att en samlad översyn av bestämmelserna för barns tillträde till biograf-föreställningar bör ske och anförtros den kommitté som har att utreda frågan om en ny yttrandefrihetsgrundlag,

dels avstyrker övriga nu aktuella motionsyrkanden.

Stockholm den 29 november 1977

På kulturutskottets vägnar
GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Per Olof Sundman (c), Ingemar Leander (s), Åke Green (s), Ingegärd Fränkel (fp), Tyra Johansson (s), Karl-Eric Norrby (c), Lars-Ingvar Sörenson (s), Ingrid Diesen (m), Hans Alsén (s), Kerstin Göthberg (c), Stina Eliasson (c), Lars Ahlmark (m), Sture Palm (s) och Hugo Bergdahl (fp).

Avvikande mening

av Georg Andersson (s), Ingemar Leander (s), Åke Green (s), Tyra Johansson (s), Lars-Ingvar Sörenson (s), Hans Alsén (s) och Sture Palm (s) som anser att den del av utskottets yttrande som på s. 1 börjar med "Vad först" och på s. 4 slutar med "aktuella motionsyrkanden" bort ha följande lydelse:

Som underlag för regeringens förslag om införande av en sjuårsgräns åberopas i propositionen endast att frågan härom aktualiserats av statens barnfilmnämnd vid flera tillfällen, senast i dess verksamhetsberättelse för budgetåret 1976/77. Frågan har inte varit föremål för någon remissbehandling. Ett ikraftträdande den 15 december 1977, som föreslås i propositionen, skulle enligt utskottets bedömning ha omöjliggjort en normal riksdagsbehandling.

Utskottet som tagit del av vad nämnden i sina två senaste verksamhetsberättelser — helt kortfattat — anfört i denna fråga har funnit det nödvändigt att ytterligare bredda underlaget för sin bedömning av frågan om en sjuårsgräns. Utskottet har därför vid en muntlig utfrågning inhämtat synpunkter från företrädare för statens biografbyrå, barnfilmnämnden, barnfilmrådet och Riksförbundet Hem och Skola. Utskottet har också hört några experter som i sin verksamhet inom Sveriges Radio sysslat med frågan om hur barn påverkas av film och TV.

Flertalet av de utfrågade har uttalat sin förvåning över att förslaget om en ny åldersgräns lagts fram så brådsakande och utan möjlighet för dem att ge sina synpunkter till känna genom ett sedvanligt remissförfarande. De har ansett det vara olämpligt att, lösryckt från andra frågor om filmcensuren, nu besluta om en ny åldersgräns.

Vid utfrågningen har utskottet konstaterat att man inom barnfilmnämnden har den uppfattningen att det finns skäl för införande av en åldersgräns som ligger lägre än nuvarande elvaårsgräns. Samtidigt har det emellertid framhållits att frågan har nära samband med andra frågor som gäller barnfilmcensuren. Samma synpunkt har anförts i några av motionerna. Om det samband som sålunda ansetts föreligga får utskottet anföra följande.

I propositionen omnämns att det är regeringens avsikt att i annat sammanhang ta upp frågan om lämpligheten av särskilda regler för barns tillträde till biograf föreställning i de fall då barn är i sällskap med föräldrar eller annan vuxen. En annan frågeställning, som också gäller barnfilmcensuren, aktualiseras i motionen 1977/78: 23. Där pekas på det samband som föreligger mellan frågan om behovet av vuxencensur och åldersgränserna för barnensur. Frågan om behovet av vuxencensur när det gäller film övervägs f. n. av den kommitté (Ju 1977: 10) som skall utreda frågan om en ny yttrandefrihetsgrundlag. I sitt ställningstagande till vuxencensuren måste denna kommitté enligt motionärerna rimligen också pröva frågan om den övre åldersgränsen för barnensur. I samband därmed måste också övriga åldersgränser för barn bli aktuella. Motionärerna anser att det behövs fortsatta överväganden i barnensurfrågan och att arbetet härmed bör samlas på en hand. Riksdagen bör enligt motionärerna ansluta sig till denna uppfattning och ge detta till känna för regeringen.

I motionen 1977/78: 24 yrkas att riksdagen hos regeringen begär att en parlamentarisk utredning om principerna för förhandsgranskning av barnfilmer tillsätts. Som motivering framhålls att många barnföreläsningar inte bara innehåller ett förhållande av ett oförklarligt och omotiverat, förråande våld utan också är klart rasistiska.

Från barnfilmnämndens sida har för utskottet framhållits att nämnden anser det mycket angeläget att förutsättningarna för nämndens verksamhet förbättras. I nämndens senaste verksamhetsberättelse framhålls att nämnden gärna vill se fler filmer än nu för att få ett jämförelsematerial och därmed kunna göra en bättre bedömning av vilka filmer som bör kunna visas för olika åldersgrupper. Vid ovannämnda utfrågning inför utskottet har vidare ledamöter av nämnden uttalat att nämnden finner det svårt att tillräckligt kraftigt reagera mot filmer som enligt nämndens mening på längre sikt kan befaras ha en nedbrytande verkan.

Såväl barnfilmnämndens som rådets och biografbyråns representanter påvisade vid utfrågningen att det finns behov av ett rikare utbud av kvalitativt värdefull film inom åldersgrupperna sju—elva år, men att också utbudet av värdefull film för gruppen elva—femton år måste anses begränsat och otillfredsställande. Därav följer att det inte finns ett enkelt samband mellan en lägre åldersgräns och utbudet av kvalitativt värdefull film för barn och ungdom genom en kommersialiserad filmproduktion. Samhället har också ett ansvar och bör på olika sätt gå in genom att initiera och stödja ett kvalitativt utbud på barn- och ungdomsfilmens område. Propositionen lämnar detta helt obeaktat.

Mot bakgrund av vad sålunda redovisats får utskottet som sin mening framhålla att det finns behov av en samlad översyn av de bestämmelser i olika författningar m. m. som gäller barns tillträde till biograf föreställningar liksom av frågan om stöd från samhällets sida för åstadkommande av ett kvalitativt värdefullt utbud av film för barn och ungdom. I detta läge är det enligt utskottets mening olämpligt att nu besluta om införande av en sjuårsgräns, eftersom man därmed på en viktig punkt skulle föregripa den allsidiga prövning som utskottet finner önskvärd. Vad utskottet nu anfört med anledning av motionerna 1977/78: 23 och 1977/78: 24, yrkande 2, bör riksdagen som sin mening ge till känna för regeringen.

Med den ståndpunkt som utskottet sålunda intagit till huvudfrågan i propositionen är det enligt utskottets mening rimligast att det får anstå med ett ställningstagande även till den andra frågan i propositionen, nämligen den om barns tillträde till biograf föreställning som slutar senare än kl. 22. Utskottet avstyrker därför propositionen i dess helhet. Detta innebär att utskottet tillstyrker motionerna 1977/78: 24, yrkande 1, 1977/78: 25 och 1977/78: 26.

Socialutskottets yttrande

1977/78: 1 y

över propositionen 1977/78: 12 om ändrade bestämmelser om barns tillträde till biograf föreställningar jämte motioner

Till konstitutionsutskottet

Genom beslut den 18 oktober 1977 har konstitutionsutskottet berett socialutskottet och kulturutskottet tillfälle att avge yttrande över propositionen 1977/78: 12 om ändrade bestämmelser om barns tillträde till biograf föreställningar jämte eventuella motioner väckta med anledning av propositionen.

Under motionstiden har fyra motioner väckts med anledning av propositionen.

I motionen 1977/78: 23 av Ingrid Diesén (m) och Lars Ahlmark (m) yrkas att riksdagen i anslutning till sitt beslut med anledning av propositionen 1977/78: 12 som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs beträffande behovet av en samlad översyn av bestämmelserna om barns tillträde till biograf föreställningar.

I motionen 1977/78: 24 av Eva Hjelmström (vpk) yrkas

1. att riksdagen beslutar avslå propositionen 1977/78: 12,
2. att riksdagen hemställer hos regeringen att en parlamentarisk utredning om principerna för förhandsgranskning av barnfilmer tillsätts.

I motionen 1977/78: 25 av Sven Johansson (c) och Gunde Raneskog (c) yrkas att riksdagen beslutar avslå propositionen 1977/78: 12.

I motionen 1977/78: 26 av Sture Palm (s) yrkas att riksdagen beslutar avslå propositionen 1977/78: 12.

Kulturutskottet har den 29 november 1977 avgett yttrandet KrU 1977/78: 1 y i ärendet.

Utskottet

Statens biografbyrå har f. n. möjlighet att förklara en film helt barn-tillåten, tillåten fr. o. m. elva år eller barnförbjuden, dvs. tillåten först fr. o. m. femton år. I propositionen föreslås att byrån även skall få möjlighet att godkänna filmer för visning för barn som fyllt sju år. Vidare föreslås att nuvarande förbud att lämna barn under femton år, som inte är i sällskap med vuxen, tillträde till biograf föreställning, som slutar senare än kl. 22, skall upphöra att gälla.

Kulturutskottet har beträffande de i propositionen sålunda framlagda förslagen anfört följande.

Vad först beträffar förslaget om införande av ytterligare en åldersgräns — en sjuårsgräns — för offentlig visning av film för barn bygger detta bl. a. på den erfarenhet som statens barnfilmnämnd vunnit i sin verksamhet och vid flera tillfällen redovisat i sina verksamhetsberättelser. Utskottet har tagit del av dessa berättelser men har — med hänsyn bl. a. till den kritik mot propositionen som framförts i motionerna — funnit det angeläget att ytterligare bredda underlaget för sin bedömning av frågan om en sjuårsgräns. Utskottet har därför vid en muntlig utfrågning inhämtat synpunkter från företrädare för statens biografbyrå, barnfilmnämnden, barnfilmrådet och Riksförbundet Hem och Skola. Utskottet har också hört några experter som i sin verksamhet inom Sveriges Radio sysslat med frågan om hur barn påverkas av film och TV.

Utskottet vill först konstatera att det inte i propositionen är fråga om någon ändring i gällande bedömningsgrunder. Förslaget om införande av ytterligare en åldersgräns syftar till att ge biografbyrån och barnfilmnämnden bättre möjligheter än hittills att göra nyanserade bedömningar. Av nyssnämnda verksamhetsberättelser framgår att nämnden har stor erfarenhet av behovet härav. Detta har bestyrkts vid utskottets direkta kontakt med nämnden. Från biografbyrån har till utskottet gjorts uttalanden som innebär bl. a. att byrån i sitt arbete känt behov av en differentiering av den nuvarande gränsdragningen. Båda de organ som har praktisk erfarenhet av filmgranskningsarbetet har alltså den uppfattningen att en ny och lägre åldersgräns bör införas. Utskottet anser att detta förhållande måste tillmätas stor betydelse. Om sorgen om barnens bästa måste vara en vägledande princip.

De nu gällande reglerna i 3 § 2 mom. förordningen (1959: 348) med särskilda bestämmelser om biografställningar m. m. innebär att alla barn under elva år hänförs till samma grupp vid bedömningen av om en film kan vålla "psykisk skada". Utskottet delar biografbyråns och barnfilmnämndens uppfattning att denna åldersspännvidd är för stor för att möjliggöra nyanserade överväganden och ställningstaganden.

I propositionen har det befunnits lämpligt att en ny, lägre åldersgräns sätts vid sju år, alltså vid den ålder då barn i regel påbörjar sin skolgång. Även utskottet finner det praktiskt lämpligt att den föreslagna nya åldersgränsen sammanfaller med gränsen mellan förskoleålder och skolålder. Inom granskningsorganen har man gjort den bedömningen att en sådan ny åldersgräns kommer att innebära att barn i åldrarna sju till tio år får tillgång till något fler filmer än nu. Enligt utskottets mening är införandet av en sjuårsgräns av betydelse även om antalet värdefulla filmer som därigenom kan göras tillgängliga för denna åldersgrupp är begränsat. Det totala utbudet av god film för de yngre skolbarnen måste nämligen betecknas som ringa.

Socialutskottet, som beretts tillfälle att närvara vid den av kulturutskottet anordnade muntliga utfrågningen, ansluter sig till de bedömningar som innefattas i det sagda. Även från de synpunkter utskottet i detta sammanhang har att företrädare tillstyrker utskottet förslaget i propositionen. I likhet med kulturutskottet avstyrker därför socialutskottet de motionsyrkanden, vari hemställs om avslag på propositionen

(motionen 1977/78: 24 yrkandet 1, motionen 1977/78: 25 och motionen 1977/78: 26), samt tillstyrker bifall till det i denna framlagda förslaget till lag om ändring i förordningen (1959: 348) med särskilda bestämmelser om biografställningar m. m.

Kulturutskottet har med anledning av propositionen, motionen 1977/78: 23 och yrkandet 2 i motionen 1977/78: 24 även tagit upp vissa frågor, som inte omfattas av förslaget i propositionen. Utskottet kommer av i yttrandet redovisade skäl fram till att det finns behov av en samlad översyn av de bestämmelser i olika författningar m. m. som gäller barns tillträde till biografställningar. Enligt kulturutskottets mening bör uppdraget att göra denna översyn anförtros åt den kommitté (Ju 1977: 10) som skall utreda frågan om en ny yttrandefrihetsgrundlag. I översynsarbetet bör beaktas de erfarenheter man efter hand kan vinna av den sjuårsgräns som föreslagits i propositionen och tillstyrkts av utskottet. Även frågan om lämpligheten av särskilda regler för barns tillträde i sällskap med vuxen bör behandlas i detta sammanhang.

Socialutskottet delar också i detta avseende kulturutskottets uppfattning. Utskottet tillstyrker därför att riksdagen med anledning av motionen 1977/78: 23 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om en översyn av angivet slag. Socialutskottet avstyrker — i likhet med kulturutskottet — motionen 1977/78: 23 yrkandet 2, vari hemställs att en parlamentarisk utredning tillsätts om principerna för förhandsgranskning av barnfilmer.

Stockholm den 1 december 1977

På socialutskottets vägnar

GÖRAN KARLSSON

Närvarande: Göran Karlsson (s), Gabriel Romanus (fp), Erik Larsson (c), Nils Carlshamre (m), Evert Svensson (s), Anna-Greta Skantz (s), Ivar Nordberg (s), Kjell Nilsson (s), Britt Wigenfeldt (c), Sven-Gösta Signell (s), Kersti Swartz (fp), Ulla Tillander (c), Gunnar Biörck i Wärmdö (m), Iris Mårtensson (s) och Arne Magnusson (c).

Avvikande mening

av Göran Karlsson (s), Evert Svensson (s), Anna-Greta Skantz (s), Ivar Nordberg (s), Kjell Nilsson (s), Sven-Gösta Signell (s) och Iris Mårtensson (s) som anser att utskottets yttrande till konstitutionsutskottet bort ha följande lydelse:

Socialutskottet som har att bedöma åldersgränsen för barns tillträde till biografställningar ur social synpunkt anser att frågan om en

ändrad åldersgräns drivits fram alltför hastigt och på ett högst otillfredsställande sätt. Utan att företa någon som helst utredning och utan att remissinstanser som socialstyrelsen, skolöverstyrelsen, Riksförbundet Hem och Skola, barnfilmrådet m. fl. hörts i frågan har regeringen framlagt en proposition med förslag till ändring av åldersgränsen. Regeringen har tydligen ansett ärendet så angeläget att man föreslår att lagen skall träda i kraft redan den 15 december. Regeringen nonchalerar genom sitt handlingsätt föräldraopinioner, psykologer och andra experter på området. Detta förfaringsätt måste betecknas som synnerligen märkligt.

Vid muntliga utfrågningar som föregått behandlingen i utskottet har företrädare för barnfilmnämnden, barnfilmrådet, Riksförbundet Hem och Skola, statens biografbyrå och företrädare för Sveriges Radios filmavdelning hörts. Därvid har den överväldigande delen av de tillfrågade uttalat sig emot en ändrad åldersgräns utan att frågan utretts i ett större sammanhang. Socialutskottet anser att innan någon ändring görs av åldersgränsen måste man ha ett dokumenterat underlag för ett sådant beslut.

Samma sak gäller för barns tillträde till biograf föreställningar som slutar senare än kl. 22. Även här är det ur social synpunkt nödvändigt att en utredning sker innan beslut om lagändring fattas av riksdagen.

Propositionen, som uppenbarligen tillkommit av hänsyn till kommersiella intressen utan tanke på att förslaget kan åstadkomma sociala skadeverkningar på barn i känslig ålder, måste enligt utskottets mening avslås.

Ett beslut om ändring av åldersgränsen för barns biografbesök bör anstå till dess en allsidig utredning av frågan gjorts. Utskottet anser därför att konstitutionsutskottet med bifall till motionerna 1977/78: 24 yrkandet 1, 1977/78: 25 och 1977/78: 26 bör avstyrka propositionen.